

контрагенту, банк контрагента, дата проходження документів, сума документів; в) оперативна підготовка інформації для ухвалення рішень по перерозподілу грошових коштів; г) формування аналітичних фінансових звітів по регіонах, підрозділах, рахунках; д) експорт даних в фінансові і аналітичні додатки управляючої компанії; е) впорядкування фінансової інформації по регіонах, підрозділах і рахунках компанії, а також по рахунках контрагентів компанії.

До цієї СФМ входять наступні складові частини: 1. Підсистема зв'язку з обслуговуючим банком, що формує запити до банку, або приймаюча дані в реальному часі по сигналу з банку, і перетворююча запити до формату вхідних даних СФМ. 2. Підсистема зберігання даних, що зберігає актуальну копію фінансової інформації холдингу і його дочірніх підприємств. 3. Підсистема відображення даних, організуюча призначений для користувача інтерфейс до підсистеми зберігання даних і реалізуюча призначену для користувача функціональність СФМ. 4. Клієнтське робоче місце, з якого формуються запити до підсистеми відображення даних і відображаються результати цих запитів.

Подібне розбиття на підсистеми дозволяє підвищити надійність і масштабованість СФМ в цілому. Сервери підсистеми зберігання даних дублюють один одного для підвищення надійності. Упровадження системи дозволить холдингу одержувати в режимі реального часу інформацію про рух грошових коштів на рахунках дочірніх підприємств, підвищити оперативність ухвалення рішення щодо використання вільних фінансових ресурсів, забезпечити оперативне відображення фінансової інформації в системах бухгалтерського обліку і інших фінансових додатках.

Завершуючи наш невеликий аналітичний огляд щодо стану справ з фінансового моніторингу в Росії, ми навмисне згадали стан справ безпосередньо у державному, так би мовити, секторі – в Комітеті з фінансового моніторингу Росії та розвитку його в бізнесових структурах. І ці приклади не поодинокі. Враховуючи увагу до цього питання світової спільноти, ми вважаємо, що ця державна функція буде мати подальший розвиток.

Список літератури: 1. Бандурка А.М., Симовьян С.В. Україна против «грязных» денег: Науч.-практ. пособие. Х., 2003. 2. Економічний словник-довідник. К., 1995. 3. Російсько-українсько-англійський словник правничої термінології. К., 1994. 4. Словарь иностранных слов. М., 1999. 5. Російсько-український словник наукової термінології. К., 1996. 6. Федеральний закон РФ № 115–ФЗ від 7 серпня 2001 року «Про протидію легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом».

Надійшла до редакції 10.02.04

С.А. Буткевич

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ «БРУДНИХ» ГРОШЕЙ

Термін «відмивання» грошей (money laundering) вперше стали вживати у США в 20-ті роки минулого століття. Спочатку це були жаргонні вислови чиказьких гангстерів часів «сухого» закону. Американські злочинці

легалізували свої доходи від незаконного на той час алкогольного бізнесу переважно через лазні та пральні, тобто «відмивали». До того ж самі купюри часто були брудними у прямому сенсі, адже переховували їх у потаємних місцях – у підвалах, у землі, виробничих приміщеннях. Під терміном «відмивання грошей» маються на увазі методи і процедури, що дозволяють отримані в результаті незаконної діяльності кошти переводити в інші активи для приховування їх істинного походження, справжніх власників чи інших аспектів, які могли б свідчити про порушення законодавства.

За даними Міжнародного валютного фонду, щорічно у світі відмивається від 500 мільярдів до 1,5 трильйона доларів, що сягає 5% світового валового продукту. Всесвітній банк стверджує, що кожного року на підкуп урядовців і політиків витрачається понад 80 млрд доларів. Обсяг операцій у наркобізнесі перевищує 500 млрд доларів, п'ята частина яких відмивається і використовується як легальні інвестиції. Таким чином, боротьба з відмиванням «брудних» грошей перетворюється на одне з найнагальніших правоохоронних завдань у масштабі світу. Її ефективне ведення підрубас коріння організованої злочинності, унеможливило кримінальну експансію в економіці, політиці, різко зменшує її шанси поширювати контроль над суспільством [1, 3].

Поки що місце України у загальному процесі протидії легалізації злочинних коштів визначається її належністю до так званого «чорного списку» FATF (Financial Action Task Force) – найвпливовішої міжнародної організації, створеної 1989 року країнами «великої сімки». Однак, проблема боротьби з легалізацією (відмиванням) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом, є актуальною не тільки в Україні. Вже не одне десятиріччя питання, пов'язані з протидією даному виду злочину, гостро стоять в багатьох розвинутих зарубіжних країнах, досвід яких було б доцільно використовувати у такій діяльності в Україні.

На міжнародному рівні боротьба з відмиванням коштів ведеться в рамках Міжнародної комісії по боротьбі з відмиванням грошей (FATF) і створених за її зразком регіональних організацій (Азійсько-Тихоокеанська група, Група країн Карибського басейну, Комітет експертів Ради Європейського співтовариства з оцінки заходів з протидії відмиванню коштів). У 1998 р. в рамках Департаменту ООН по контролю за наркотиками і запобіганню злочинам була розроблена Міжнародна програма протидії відмиванню грошей. Група експертів з питань відмивання коштів Міжамериканської комісії по контролю за зловживанням використання наркотичних речовин спостерігає за введенням Плану дій по боротьбі з відмиванням грошей, прийнятого в Буенос-Айресі у 1995 р. на зустрічі міністрів країн західної півкулі. Співробітництво національних органів по боротьбі з відмиванням грошей здійснюється в рамках Групи Егмонт, створеної у 1995 р. [6, с.15].

В більшості зарубіжних країн відмивання грошей визнано тяжким злочином. Але особливістю злочину «відмивання» коштів є його допоміжний характер. Тобто подібні злочини є основою для продовження та розширення злочинної діяльності в інших злочинних сферах. З урахуванням цього

факту метою законів про боротьбу з відмиванням коштів є не тільки створення системи заходів по попередженню відмиванню грошей, а також виявлення і попередження предикатних злочинів, тобто внаслідок вчинення яких здійснюється відмивання коштів. Більшість країн Європейського Союзу ведуть боротьбу з відмиванням коштів, отриманих внаслідок таких злочинів, як торгівля зброєю, наркотиками, людьми, предметами старовини, людськими органами, тероризму, проституції, шахрайства, нелегальних ігор, викрадення людей, шантажу, грабежів.

Наприклад, Кримінальний кодекс Австрії визначає злочином відмивання всіх активів, отриманих внаслідок вчинення всіх видів злочинів, відповідальність за які передбачена у вигляді позбавлення волі на строк більш ніж три роки. У Великобританії відмивання коштів відноситься до тяжких злочинів, пов'язаних з торгівлею наркотиками, тероризмом, крадіжкою чи обманом, грабежем, шахрайством, вимаганням, нелегальним використанням депозитів, шантажем. Закон Іспанії, що регламентує боротьбу з відмиванням коштів, передбачає здійснення заходів щодо протидії тероризму, торгівлі наркотиками, злочинам, що вчинюються організованими злочинними групуваннями.

У багатьох зарубіжних країнах існує так звана адміністративна система по боротьбі з відмиванням коштів, яка передбачає залучення в процес контролю за фінансами велику кількість організацій, в тому числі банки, міністерства фінансів, податкові, митні, судові органи. Цим структурам, як правило, належить провідна роль у зборі, аналізі і наданні інформації про «відмивання» грошей у так звані «фінансові розвідки». Разом з тим при адміністративній системі боротьби з відмиванням коштів більша частина роботи, що пов'язана з протидією даному виду злочину, а саме збір і аналіз великого масиву фінансової інформації – покладається на організації, до основних завдань яких не відноситься безпосередньо боротьба з відмиванням коштів.

Так, в США значна частина роботи по збору і аналізу інформації, а також проведенню розслідувань відносно підозрілих комерційних операцій забезпечується організаціями, що контролюють фінансові інститути. Особливу роль у боротьбі з відмиванням коштів грає Федеральне бюро розслідувань, яке виконує роль своєрідного куратора і координатора в цій сфері. Розподіл повноважень регулюючих органів в США при розслідуванні відмивання коштів пов'язаний з підслідністю справ по злочинах, які передували вчиненню відмивання коштів. Так, розслідування справ, пов'язаних з порушеннями податкового законодавства та Закону про банківську таємницю, належать до компетенції Служби внутрішніх прибутків; справ, пов'язаних з контрабандою, експортно-імпортними операціями – до Митної служби; справи, що стосуються торгівлі наркотиками – до Адміністрації по контролю за дотриманням законів про наркотики.

У деяких зарубіжних країнах створені спеціальні організації, що безпосередньо займаються питаннями боротьби з відмиванням коштів. Наприклад, в Канаді – Центр по аналізу фінансових операцій і звітів, в Японії – Служба фінансової розвідки, Греції – Спеціальний комітет по боротьбі з відмиванням грошей, в Аргентині – Комітет по фінансовій інформації, в

Бразилії – Рада по контролю за фінансовою діяльністю. У Мексиці існують дві спеціальні організації – Генеральний директорат по розслідуванню трансакцій і Агентство по боротьбі з відмиванням грошей. Ці організації часто називають «фінансовими розвідками» і їм належить дуже важлива роль у боротьбі з відмиванням коштів. До задач цих організацій входить збір і аналіз інформації, що надходить від фінансових органів, передача правоохоронним органам справ щодо фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з відмиванням коштів.

«Фінансові розвідки» мають різні форми і повноваження. У ряді країн вони є адміністративними органами, в інших випадках вони являють собою поліцейські підрозділи чи органи юстиції. Як правило, подібні організації створюються під егідою різних державних установ. Так, наприклад, в Російській Федерації і Греції – при Міністерстві Фінансів, в Аргентині – при Міністерстві юстиції і прав людини, в Мексиці – Генеральний директорат функціонує при Секретаріаті фінансів, а Агентство по боротьбі з відмиванням коштів – при Офісі Генерального прокурора. Досвід країн, що мають „фінансові розвідки», показує, що їх робота ефективна тільки при наявності відповідної юридичної бази, ефективної системи збору і надання фінансової інформації, ідентифікації клієнтів фінансових організацій [6, с.17].

Необхідність утворення та функціонування в Україні органу, що здійснює протидію легалізації злочинних доходів, викликано переходом нашої держави до ринкових відносин і інтеграції до світового співтовариства.

У січні 2002 р. у складі Міністерства фінансів України створено Державний департамент фінансового моніторингу як урядовий орган державного управління. Окрім загальних завдань таких, як протидія легалізації незаконно отриманих доходів, перед вітчизняною «фінансовою розвідкою» поставлені і більш конкретні: збір, обробка та аналіз фінансової інформації. Після цього оброблені відомості будуть збиратися у базу даних, і при необхідності надаватися правоохоронним органам. Однак до цього часу у Держфінмоніторингу відсутні повноваження та права щодо застосування санкцій до порушників законодавства в сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, не розроблено механізм взаємодії з іншими відомствами та не утворено жодного регіонального представництва.

Отже, удосконалення попередження і протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, на національному та міжнародному рівнях ставить завдання щодо розв'язання низки проблем наукового, навчально-методичного та прикладного характеру. Глобалізації злочинності слід протиставити глобальну систему діяльності по боротьбі з нею, в тому числі й громадську підтримку та контроль за цією діяльністю.

У структурі системи протидії відмиванню «брудних» грошей та злочинності, що добуває ці кошти, мають діяти взаємозалежні та узгоджені між собою засоби фінансового контролю, удосконалення правозастосовчої та правоохоронної практики, адміністративної та кримінально-правової відповідальності. Виняткового значення набуває у цьому зв'язку налагодження інформаційно-психологічного забезпечення, роз'яснення населенню сутності відмивання, його пов'язаності із злочинною діяльністю, передусім організованою, необхідністю захисту від неї прав та інтересів громадян.

Подальший розвиток національної економіки, фінансово-кредитної системи, утвердження демократичних та правових основ діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування значною мірою залежить від ефективності протидії доходів, отриманих злочинним шляхом. Перші важливі кроки в Україні зроблено. Так, було прийнято Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» [1], постанову Кабінету Міністрів України і Національного банку «Про Сорок рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF)» [2] та Постанову Кабінету Міністрів «Про затвердження Положення про Державний департамент фінансового моніторингу» [3].

Список літератури: 1. Закон України від 28.11.2002р. №249–IV «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом». //Відомості Верховної Ради України. 2003. № 1. Ст.2. 2. Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 28.08.2001р. №1124 «Про Сорок рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF)»//Офіційний вісник України. 2001. № 35. Ст. 360. 3. Постанова Кабінету Міністрів України від 18.02.2002р. №194 «Про затвердження Положення про Державний департамент фінансового моніторингу»// Офіційний вісник України. 2002. № 8. Ст. 1630. 4. Інформаційно-нормативні матеріали до конференції на тему «Протидія відмиванню «брудних» коштів та фінансування тероризму: громадська підтримка і контроль». К., 2003. 5. «Гроші, що загрожують національній безпеці» // Іменем Закону №27 (5363) від 04.07.2003 р. 6. Методичні рекомендації щодо протидії «відмиванню» коштів, одержаних злочинним шляхом //МВС України, НЦБ Інтерполу в Україні, К., 2002.

Надійшла до редколегії 09.03.04

О.А. Мартиненко

ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ ЗАКОННОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ США

Проблема законності у діяльності поліції не є новою для американського суспільства. Резонансні скандали, що вибухають час від часу та комісії, що їх розглядають, виявляють розповсюдженість серед поліцейських США здирництва та хабарництва, грубість, свідоме перевищення владних повноважень, участь у кримінальних злочинах та расизм. Остання обставина навіть після низки прогресивних реформ є визначальною під час чергового загострення відносин поліції з афро-американською та іпано-американською частинами населення. У Бостоні, наприклад, де афро-американці складають лише 26% населення, ними ініціюється 50% усіх скарг, спрямованих проти неправомірних дій поліції [1].

У 1997 р. американська поліція за ініціативою Вашингтону та Нью-Йорку проголосила політику «нульової терпимості» стосовно проявів будь-яких, навіть незначних порушень закону. Експерти у сфері поліцейської діяльності справедливо припускали, що американська поліція, вирішивши знизити рівень злочинності у суспільстві шляхом агресивного її переслідування, буде зобов'язана продемонструвати таку ж нетерпимість до порушень закону серед своїх співробітників. Однак цього не відбулося. Одночасно з